
Geliş Tarihi (Recieved): 12.09.2024
Kabul Tarihi (Accepted): 19.12.2024

Âşık Mustafa Aydın'dan Derlenen Arzu ile Kamber Hikâyesinin İncelemesi

Tuğçe Coşkun*

Coşkun, T., *Türk Folklor Araştırmaları/Turkish Folklore Research Journal*. 2025/1, Sayı: 370, 122-168. e-ISSN 3023- 4670. DOI: 10.61620/tfa50. <https://turkfolklorarastirmalari.com>

Öz

Yüzyıllar aşıp gelen halk hikâyeleri çeşitli rol ve işlevleriyle, kültürün bir parçası olarak uzun süre varlığını sürdürmüştür. Son dönemlerde canlılığını yitirmiş olsa da hâlâ Doğu Anadolu bölgesi özellikle Kars, Erzurum gibi illerde geleneğin kısmen yaşatıldığını görmek mümkündür. Geleneğin icracılarından ve temsilcilerinden olan âşıklar, hikâye oluşturma ve anlatma geleneğini koruma ve geleneği nesillere aktarma görevini üstlenmişlerdir. Bu düşünceden hareketle yaşayan âşıklardan Âşık Mustafa Aydın'ın hikâye anlatma geleneği içindeki yerini değerlendirmek ve varyantlaşmasına katkıda bulunduğu Arzu ile Kamber hikâyesini incelemek çalışmanın temel amaçlarındandır. Bu bağlamda; Âşık Mustafa Aydın'ın hikâye oluşturma, anlatma ve aktarma geleneğindeki önemi üzerinde yoğunlaştım. Çalışma kapsamında motif ve epizot yapılarını incelemek amacıyla Esmâ Şimşek'in Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma adlı yüksek lisans tezinde geçen dört numaralı sözlü varyant, Âşık Mevlüt İhsanî'ye ait hikâye ve Ali Berat Alptekin'in Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı isimli kitabındaki otuz altı numaralı Arzu ile Kamber hikâyesi ile ilgili kısa bir açıklama yaparak, bu varyantların kendi aralarındaki farkları açıklamaya çalıştım. Böylelikle kendisine ait altı hikâyesi olan âşığın Arzu ile Kamber anlatısının bilinen hikâyeden farklı olduğu inceleme, tahlil ve karşılaştırmalar neticesinde tespit edilmiştir. Hikâyenin farklı anlatıcı tarafından yorumlanması, halk hikâyelerinin yaşayan bir kültürel değer olduğunu ortaya koymakla birlikte Âşık Mustafa Aydın'ın anlatımı, deneyimleri ve âşıklık geleneğindeki eğitimi hikâyeye özgün bir dokunuş katmıştır.

Anahtar sözcükler: Âşık Mustafa Aydın, âşıklık geleneği, halk hikâyesi, varyant, Arzu ile Kamber

* Öğr. Gör./Lecturer. Öğr. Gör. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi TÖMER - Halkbilimi Doktora Öğrencisi/Eskişehir Osman Gazi University.Folklore PhD Student. tgccsknnn@gmail.com. ORCID ID 0000-0002-3735-9784

An Analysis of the Story of Arzu and Kamber Compiled from Minstrel Mustafa Aydın

Abstract

Folk tales have survived for a long time as a part of culture with their various roles and functions. Although it has lost its vitality recently, it is still possible to see that the tradition is partially kept alive in the Eastern Anatolia region, especially in provinces such as Kars and Erzurum. The minstrels, who are the performers and representatives of the tradition, have undertaken the task of protecting the tradition of creating and telling stories and transferring the tradition to generations. From this point of view, one of the main objectives of this study is to evaluate the place of Âşık Mustafa Aydın, one of the living âşıks, in the storytelling tradition and to examine the story of Arzu and Kamber, which he contributed to the variantisation. In this context; I focused on the importance of Âşık Mustafa Aydın in the tradition of creating, telling and transferring stories. In order to examine the motif and episodic structures within the scope of the study, I tried to explain the differences between these variants by making a brief explanation about the oral variant numbered four in Esmâ Şimşek's master's thesis titled 'A Comparative Research on Arzu ile Kamber Story', the story of Âşık Mevlüt İhsanî and the story of Arzu ile Kamber numbered thirty-six in Ali Berat Alpte-kin's book titled 'Motif Structure of Folk Stories'. Thus, it was determined as a result of the examination, analysis and comparisons that the narrative of Arzu and Kamber of the minstrel, who has six stories of his own, is different from the known story. The interpretation of the story by a different narrator is one of the most important aspects of folk tales.

Keywords: Âşık Mustafa Aydın, minstrel tradition, folk story, variant, Arzu ile Kamber

1. Giriş

Halk hikâyeleri, tarihsel olarak önemli bir halk edebiyatı anlatı türü olup bünyesinde barındırdığı halk unsurlarıyla Türk kültürünün oluşmasında ve aktarılmasında işlevseldir. Şükrü Elçin'e göre hikâye, "Arap dilinde başlangıçta 'kıssa' ve 'rivâyet' olarak düşünülen, sonraları eğlendirmek maksadı ile 'taklid' manasında kullanılan 'hikâye' deyimi, gerçek veya hayalî birtakım vak'aların, mâcerâların hususî bir üslûpla, sözle nakil ve tekrarı" (Elçin, 2019: 447-447) anlamına gelmektedir. Pertev Naili Boratav da "hikâye" deyimi ile ilgili somut örnekler vererek "Köroğlu, Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Tahir ile Zühre" gibi hikâyelerin anlaşıldığını belirtir. (Boratav 2015: 57). Ali Duymaz

tarafından halk hikâyeleri, Türk halk edebiyatında âşıklar tarafından tasnif edilip geliştirilen nazım- nesir karışık bir tür olarak belirtilir (Duymaz 2001: 1).

Önemi ve kökeni destanlardaki kadar olmayan aşk, mücadele ve gurbet serüvenleri gibi vakalar, halk hikâyelerinde anlatılmış ve hikâyelerin başından sonuna kadar yayılmıştır. Âşıklar bu hikâyeleri tasnif ederken kendi buluşlarını, hayal ve söz gücü ile eğilimlerini katarak hikâyeleri her defasında yeniden yaratmışlardır.

Destanlar, halk hikâyeleri ve masallar içinde iyi ve kötü tipleri değerlendirerek sosyal kimliğini inşa etmekte ve bu süreçte model insan tipleri ile etkileşimde bulunmaktadır. Yerleşik hayatın ve dinin toplum üzerindeki etkisiyle, kadın figürü öne çıkmakta ve bu durum, destanların yerini halk hikâyelerine bırakmasıyla birlikte, kadın ve erkek karakterlerin birlikte anıldığı eserlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Hatta "Arzu ile Kamber" gibi anlatılarda, kadının ismi başat bir konumda yer almakta ve hikâyenin merkezine oturmaktadır (Duymaz, 2015: 5). Tarihî seyirde destanın ardından halk hikâyelerinin ortaya çıkması, insanların yaşam şekillerinin ve hayata bakış açılarının değişmesinden kaynaklanmaktadır. Yerleşik hayata geçen toplumların hayatı algılama biçimleri değişmiş ve insanlar artık sosyal hayatın çeşitli yönleri keşfetmişlerdir. Bu nedenle halk hikâyelerinde anlatılan olaylar toplum içerisinde yaşayan insanlardan, gündelik hayatın basit ama gerçekçi boyutlarından seçilmeye başlanmıştır. Bu dönemde aşk hikâyeleri ön plana çıkmış, kahramanların aşkları, vuslata erememeleri, birbirleri uğruna verdikleri mücadeleleri ve yiğitlikleri sözlü edebiyata yansımıştır.

Çalışmaya konu olan âşıklık geleneğinin yaşayan ve önemli temsilcilerinden Âşık Mustafa Aydın aynı zamanda halk hikâyesi geleneğinin de yaşatılmasında önemli rol oynamaktadır. Ankara'da ikamet eden Aydın ile yapılan telefon görüşmeleri esnasında halk hikâyelerinin varyantlaşma süreci hakkında verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Aydın, hikâyelerin âşıklar tarafından anlatıldığını şiir bölümlerinin irticalen de söylenebildiğini ifade etmektedir. Aydın'ın anlatımına göre, hikâyenin iskeleti aynı kalır fakat şiirlerin/türkülerin sözleri değişir. Hikâye de birebir olmasa bile belli başlı epizotları takip edilir. Hikâyelerin en çok bilinen yerleri dışında unutulmuş ya da dinleyici kitlesine göre değişen bölümlerini âşık kendi hislerine göre tamamlar. Aydın, böylece varyantlaşmanın oluştuğunu söylemektedir.

Hikâye anlatıcıları ve icracılardan en yaygın olanları âşıklardır; hikâyeyi baştan sona tek başlarına anlatıp, nazım bölümlerini saz eşliğinde ezgiyle sunmaktadırlar. Saz çalmayı bilmeyen veya şairlik yönü zayıf olan anlatıcılar ise hikâyeyi genellikle nesir biçiminde aktarır (Düzgün, 2018: 258). Aydın, hikâyeciliğinde icrasını saz eşliğinde gerçekleştirmekte ve kendi bakış açısını, dünyayı algılayış biçimiyle hikâyelerini anlatmaktadır. Buna örneği Arzu ile Kamber hikâyesinden verir. Hikâyenin bir yerinde geçen Arzu'nun "kahrolsun kader" sözüyle isyanını anlatmadığını, nedeninin ise kendisinin hiçbir zaman kadere isyan etmediği ifadesiyle verir.

Bu çerçevede çalışmaya konu olan Arzu ile Kamber hikâyesi Türkiye merkezli sözlü bir varyanttır. İncelememizde Âşık Mustafa Aydın'dan derlenen Arzu ile Kamber hikâyesi motif ve epizot yapısı yönünden değerlendirilmiştir.

Âşık Mustafa Aydın'ın Hayatı ve Hikâyeciliği

Mustafa Aydın, 30 Ocak 1963 yılında Kars'ın Selim ilçesi Beyköy Köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde, ortaokulu Sarıkamış ilçesinde, liseyi de yine Sarıkamış'ta ve Erzurum'da okumuştur. Liseyi bitirdikten sonra muhasebe eğitimi alan Aydın, öğrencilik döneminde sazı kendi çabalarıyla öğrenmiş ve türkü söylemeye başlamıştır. Âşığın küçük yaşlarda gurbete çıkması, orada çeşitli zorluklarla mücadele etmesi onu saz çalmaya ve türküler söylemeye yöneltmiştir. Aydın, gurbette yalnız kalamayacağını anlayınca köyüne geri dönmüştür.

İlkokul çağlarında irticalen şiir söyleyebildiğini belirten âşık, köyde yaşıtı bir gencin trafik kazasında can vermesi üzerine destan yazmıştır. Âşığın hayatında bir dönüm noktası teşkil eden ise Âşık Mevlüt İhsani ile tanışmasıdır. Özünde var olan kabiliyeti İhsani bilgi ile de donatmıştır. Aydın âşıklık geleneğini ve geleneğin kaidelerini, geleneğin nasıl yaşatılacağını Âşık Mevlüt İhsani'den öğrendiğini ifade etmektedir.

Mustafa Aydın bade içme geleneğini yaşamamıştır. Badeli âşıklığa inanmayan Aydın bu konudaki görüşlerini kendisi hakkında yapılan yüksek lisans tezinde şöyle dile getirmiştir:

"Rüya görmek gerekli değildir. Rüya görülse de olur görülmese de. Özellikle çağımızda böyle bir şey yoktur. Rüya sevginin hanesidir. 'Bad' seher vakti esen rüzgâr demek. Yani âşık, bade içtim demekle aşkın rüzgârı başımdan esti demeye çalışıyor. Bade, içilen bir madde değildir. Bade içilmez, yaşanır; çünkü

bade bir sevgidir. Rüyada sen bir şey içtiğine inanıyor musun? Rüyada susuyorsun. Çok yanıyorsun. Sana su içiriyorlar. Ama sen buna kanmıyorsun. O an aslında öyle bir durum yok. Bunu söyleyenler kendilerine iftira etmiş olurlar. Çünkü yatıyorsun. Uyumak yarı ölüm demektir. Yarı ölü durumdayken böyle bir şey yapmanın imkânı yok. Evet rüya görürsün. Bu bir kızın hayali olur. Bir gün bu kızla gerçek hayatta karşılaştığın zaman da o rüya bununla birleşir. Aslında bade içme motifiyle ilgili anlatılanların hepsi birbirine benzemektedir. Günümüze gelene kadar renk değiştirmiştir. Bir pirin veya güzelin elinden bade içebilirsin; ama önemli olan ona adapte olabilmen ve sadık kalabilmandır". (Altan, 2007. 64-65)

Âşık Mevlüt İhsani'nin yanında çıraklık eğitimi alan Mustafa Aydın'a ustası geleneğin inceliklerini anlatmıştır. Aydın, ustasından Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun gibi halk hikâyelerini dinlemiş, onunla birlikte fasıllara ve hikâye meclislerine katılmıştır. Ustası Âşık Mevlüt İhsanî, Mustafa Aydın'a "Aydınoğlu" mahlasını verse de âşık bu mahlası kullanmayı tercih etmemiştir. Geleneğe hâkim olan Mustafa Aydın'ın çıraklık dönemi uzun sürmemiştir. Aydın kendisi de çırak yetiştirmiş ve yetiştirmeye de devam ettiğini belirtmiştir. Âşık, Türkiye Âşıklar ve Yazarlar Derneği'nin kurucu üyesi ve 2006 yılından itibaren derneğin başkan yardımcılığı görevini de üstlenmektedir.

Âşık Mustafa Aydın, âşıklık ve hikâye anlatma geleneğinin özellikle kent merkezlerinde yok olmaya yüz tuttuğunu, köylerde ise eskisi gibi yapılmadığını söylemektedir. Bu ifadesini Kars'ın köylerinde yapılan düğünlerden örnekler vererek desteklemiştir. Geçmiş zamanda ahırlar veya mercekler (samanlık) düğün salonları gibi süslenir, Âşık burada sazını boynuna asarak hem gezinir hem de hikâyesini anlatır, türküsünü söylerdi. Aydın, günümüze yaklaştıkça bu durumun değiştiğini düğünlerde âşıklara ayrılan vaktin kısa tutulduğunu, bu vaktin de iki üç türkü ile geçtiğini belirtmektedir.

Aydın, halk hikâyesi anlatma ve aktarma geleneğinin son durumuna ilişkin "halk ile buluşmayan sanat ölü; hikâyelerimiz de can çekişiyor" yorumunu yaparak, gelenek hakkındaki bir gerçeği dile getirmiştir. Âşık bu durumun önlenmesi için çalışmaların yapılması gerektiğini söyleyerek şehir merkezlerine aslına uygun şekilde kahvehanelerin yapılması ve burada hikâyecilik geleneğinin sürdürülmesi, aynı işleyişin

kültür merkezlerinde ve kışlalarda olması, buralarda ustalar tarafından hikayeciliğin icra edilmesi ve ıracak yetiştirilmesi gibi önerilerde de bulunmuştur.

1. Arzu İle Kamber Hikâyesinin Bölümleri

Arzu ile Kamber hikâyesi, geniş bir coğrafyada anlatılan ve hem sözlü gelenekten derlenen hem de yazılı eserlerde tespit edilen çok sayıda varyantı bulunan bir halk hikâyesidir. Bazı araştırmacılar, bu hikâyenin ortaya çıkış yerinin Kerkük olduğunu öne sürmektedir (Alptekin, 2001: 209; Terzibaşı, 1971: 8-9). Kaynaklar, Arzu ile Kamber hikâyesinin tam olarak nerede, ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı konusunda kesin bir bilgi sunmamaktadır. Ancak, bu hikâyenin en belirgin özelliklerinden biri, genellikle Türkmenler (Oğuzlar) arasında yaygın olarak biliniyor ve anlatılıyor olmasıdır (elikan Uğur ve Kazancı: 26). Yayımlanan metinlerin yazıya geçirildiği veya derlendiği coğrafi bölgeler incelendiğinde, Arzu ile Kamber hikâyesinin yayıldığı geniş alanların Irak, Suriye, Türkiye, Azerbaycan, İnan, Türkmenistan, Balkanlar ve Kafkasya gibi bölgeleri kapsadığı tespit edilebilmektedir (Özdamar, 2022: 135).

Mustafa Aydın, hikâeyi 2017 yılında tasnif etmiştir. TRT Ankara Radyosu'nda ve TRT Türkü adlı televizyon kanalında yapmış olduğu "Ozanların Dilinden" programında dinleyicilere/izleyicilere sunmuştur. Aydın, Arzu ile Kamber hikâyesinin oluşum sürecini yapılan görüşmede şöyle anlatır: "Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans yapan, adını şu an hatırlayamadığım bir öğrencinin TRT Ankara Radyosu'nda müdür olarak görev yapan Merdan Bey'in aracılıyla bana ulaşan isteği üzerine kaleme aldım. Arzu ile Kamber hikâyesini ana hatlarıyla biliyordum. Fakat daha önce de bu hikâeyi hiçbir ustadan dinlememiştim. Hal böyle olunca ben de hikâeyi kendi bilgi ve becerilerimle yazıp, kızımızın çalışması için icrayı kaydettim. Daha sonraki dönemde TRT Radyosu Muzaffer Sarısözen stüdyosunda kendi programın olan "Ozanların Dilinden" de icra ettim. Program konuğum olan orumlu kadın âşığımız Gülsüm Kahraman, hikâyenin içinde yer alan Arzu'nun sözlerini, ben de Kamber'in sözlerini dillendirerek birlikte izleyicilere aktardık. O dönemden beri hikâeyi çeşitli meclislerde, âşık toplantılarında, karşılaşmalarında, köy derneklerinin programlarında sazımla icra etmeye devam ediyorum."

Âşık Mustafa Aydın'dan derlenen Arzu ile Kamber hikâyesinin icra yapısı şükrü Elçin'nin tasnifiyle şöyle açıklanabilir:

1.1. Fasıl

Halk hikâyeleri yazılı varyantlarda "Râviyânı ahbâr, nâkilânı âsâr, muhaddisânı rûzigâr şöyle rivayet ederler ki, vb." bir cümle ile başlar. Sözlü geleneğe ise başlangıç, fasılla yapılmaktadır (Alptekin, 2021: 43). Âşık, hikâyeye başlamadan önce, dinleyicileri hazır hale getirmek, isteklere cevap vermek ve ustalıklarını sergilemek için özellikle en başta divanî söylemektedir. Âşıkların divanilerde söyledikleri şiirlerin, hece kalıbıyla olanların tercih edilmesinin sebebi, on beşli hece kalıbıyla söylenen şiirlerin daha kolay olmasıdır. Âşıklar aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilâtin fâilün" kalıbıyla da divaniler söyledikleri görülmektedir. Âşıklar, dinleyicilerin talepleri doğrultusunda fasıl bölümünde eklemeler yapmaktadır. Aynı şekilde, dinleyicilerin isteğine uymak için faslı daha kısa tutabilmektedirler. (Boratav, 2020: 32).

Âşık Mustafa Aydın da bu bölümün hikâye anlatımına geçilmeden önce dinleyiciler ile gönül bağı kurmak ve dinleyiciyi konuya adapte etmek gibi önemli işlemlere sahip olduğunu belirtir. Burada âşık, ülkesi, milleti ve devleti için dua ve temennilerde bulunur. Aydın, buna şu örneği verir: "Cenabı Mevla devletimizi, milletimizi daim eylesin. Ordumuzu karada, havada, denizde muzaffer etsin. Mehmetçiklerimizi her türlü beladan korusun. Şehitlerimizin ruhları şad, mekanları cennet olsun. Halkımızı fakirlikten, yoksulluktan, açlıktan korusun. Deprem felaketinden, sel afetinden son yıllarda corona virüs gibi salgın hastalıklardan hasılı her türlü afetten, kazadan, beladan ülkemizi, milletimizi korusun."

Âşıklar arasında "ses anahtarı" olarak da bilinen ve sesin ısınması için de okunan üstadname (divan) söylenmeye başlanılır. Aydın, on beşli hece vezniyle söylediği divanı ustası Âşık Mevlüt İhsani'ye aittir:

Kini kibre aldananlar akıldan efsanedir

Nefsine hamal olanlar ya deli divanedir

Gelen gider konan göçer akıbet bu dünyaya

İki kapılı han gibi bir misafir hanedir.

Bu dünyada şöhret olsan davudu avaz ile

Yaşasan el kızı gibi cilve ile naz ile
Akıbette düş olursun geçersin emraz ile
Kader bulacak yerini hepisi bahanedir.

Her kime meydan ederse hasmını yenmededir
Bu baştan ata binenler o başta inmededir
Nasıl dolap nasıl dibek daima dönmededir
Şarabından gamlar dolu bu nasıl meyhanedir.

Söylesene insan oğlu niçin geldin dünyaya
Mecnun musun dağ başında ah edersin Leyla
Kerem gibi diyar diyar gahi atlı gah yaya
Arzumu seni gezdirir yaksa abudanedir.

Mevlüt İhsan ne çekersin dünya için ahuzar
Akıbette sonu boştur bir gün olur tarumar
Kelamı kadim içinde külli şeyin mevti var
Hiç kimsenin gücü yetmez her harfi bin manadır.

Yukarıda örneği verilen üstadnâmenin konusu, dünyanın faniliği, zamandan ve insanlıktan şikâyettir. Nasihat türünün de hâkim olduğu üstadnâme ile âşık, dinleyenlerin dikkatini toplamaktadır. Âşık kendi eseri olan bir divan ile devam etmektedir:

Aşığı sadık olanlar dilde söz neylesin
Gönül teli ayarlıdır elde sazı neylesin
Zaman, mekan, mesafe yok gönül rotalarında

Deryalarda yol aramaz milde gözü neylesin.

Tabibisen söyle bana kim alır muradını
İçime de bir sızı vardır tıp koymadı adını
Hayatının baharında alamamış tadını
Ömür iklimi karışan yılda yazı neylesin.

Aşık Mustafa Aydın'ın sanmayın yarası yok
Dünyada vuslat istedim bu derdin çaresi yok
Gönlümün çıktığı sevda akılla arası yok
Mecnun olan Leyla için çölde izi neylesin.

Âşık icra sırasında bir de zincirbent koşmaya da yer vermektedir:

Ela gözlüm seni tutsak etmişler
Bana ömür boyu ceza diyorlar
Sana seilmeyi yasak etmişler
Bana yanacaksın köze diyarlar.

Köze diyorlar ya sevda yarası
Her gönülde ayrı yanar çırası
Sevda esirinin aşk macerası
Karıştı maziye söze diyorlar.

Söze diyorlar ya derman ve zehir
Her ikimize de çekti kahir

Senin göz yaşların çağlayan nehir

Bana kurumayan göze diyorlar.

Göze diyorlar ya dert dolu pınar

Bu sudan içmeyen içeni kınar

Bin tane aşığa bir damla sunar

Bu aşk badesine rıza diyorlar.

Rıza diyorlar ya ruh onun yeri

Kalbim durak oldu aklım serseri

Mustafa Aydın'a hayat eseri

Gönül kitabını yaza diyorlar.

Yaza diyorlar ya yazmakla bitmez

Bu öğle bir sevda akıl güç yetmez

Uydu yerleşemez kozmonot gitmez

Her gönül bir büyük feza diyorlar.

1.2. Döşeme

Âşık, gerçekçi ve komik bir şekilde anlattığı, başından geçmesi mümkün olmayan olayları ifade etmek için kullanılan mensur bir tekerleme türüne "döşeme" denir. Azerbaycan'da bu tür tekerlemeler manzum şekilde icra edilir (Alptekin, 2021: 45). Boratav, döşemenin, hikâyenin zorunlu unsurlarından biri olduğunu, ancak sabit bir karakter göstermediğini (Boratav, 2020: 67) belirtmektedir. Boratav, hikâyenin asıl metninde maceranın baş tarafını teşkil eden kahramanın çocukluğu, babasının veya annesinin başından geçenler gibi kısımların da mecazi olarak, hikâyenin döşemesi

dendiğini belirtmektedir. Buradan hareketle Arzu ile Kamber Hikâyesinin döşeme kısmının çok kısa tutulduğunu söylemek mümkündür. Hikâyenin döşeme bölümünde asıl konunun başlangıcı olarak kahramanın babası ve annesi hakkında bilgi verilmektedir. Kamber'in doğumundan öncesi yani ailesinin geçirdiği sürecin ardından kahramanın doğumundan sonra ailenin başına gelenler bu bölümde kısaca bahsedilmektedir.

Hikâyeci- âşık, "Zamanın birinde Musul- Kerkük topraklarında yaşayan Behrami adında bir bezirgân vardı." ifadesiyle hikâyeye başlayarak kahramanın ailesinin yaşadığı ve doğduğu yer hakkında bilgi vermektedir. Ardından "Behrami; Daraz Beylerinden bir hanım ile evlendi. Bir oğulları oldu, adını Kamber koydular. Behrami, oğlu Kamber ve hanımını alarak ilerleyen zamanlarda Suriye taraflarına göç etmeye karar verdi. Kervan birkaç gün yol aldı. Bir yerde eşkiyalar kervanı basıp yağmaladılar. Behrami ve hanımını öldürdüler. Bu baskından küçük Kamber sağ kurtuldu." anlatımıyla döşeme bölümünde kısaca kahramanın doğumu, doğumundan sonra babası ve annesinin başına gelenler anlatılmaktadır. Asıl konuya geçişte bir eşik görevi gören kahramanın ailesinin ölümü kahramanı ileriki hayatını şekillendirme, kahramanı ayrılıkla küçük yaşta tanıştırma işlevlerini de görmektedir. Hayatta kimsesinin kalmaması ve Çoban Ahmet'in onu sahiplenmesiyle Kamber ile Arzu hikâyede aynı sahneye gelir ve asıl konuya geçilir: "O civarda sürü otlatan çoban Ahmet, Kamber'i buldu ve sahiplenerek evine götürdü. Çoban Ahmet'in erkek çocuğu yoktu, Kamber'in yaşında Arzu adında bir kızı vardı. Arzu ile Kamber, birlikte büyüdüler."

1.3. Asıl Konu

Asıl konu ailesini kaybeden kahramanın bir çoban tarafından sahiplenmesi ile başlamaktadır. Halk hikâyelerinde sıklıkla karşılaşılan "âşık olma" motifi burada görülmektedir. Oğlu olmayan çoban, Kamber'e sahip çıkar ve kızı Arzu ile birlikte büyütür. Kahramanın ileride âşık olacağı sevgilisiyle büyümesi ve kardeş olmadıklarını öğrendiklerinde birbirlerine âşık olması motifi konuyu oluşturan ana unsurdur. Hikâyede Kamber'in "üvey babası"nın ölümünün ardından Arzu'nun annesi Kamber'e gerçeği anlatır. Kardeş olmadıklarını öğrenen Arzu ile Kamber'in aşkı başlar:

"Çoban Ahmet ölünce Arzu'nun annesi Kamber'e Arzu ile kardeş olmadıkları gerçeğini söyledi. Arzu ile Kamber'in içinde besledikleri sevgi tutkulu bir aşka dönüştü."

Hikâyede “âşık olma” motifine kadar anlatım nesirdir; ancak aşıklıkla beraber coşkun duygular nazım bölümlerle dile getirilmektedir. Arzu ile Kamber’in birbirlerine âşık olmasıyla beraber hikâyeye âşkî engelleyici/ler dahil edilir. Arzu ile Kamber’in aşkına ilk engel Arzu’nun annesidir. Arzu’nun annesi kızının Kamber ile olmasını istemez. Böylelikle hikâyeye ilk düğüm atılır. Onu yetiştiren annenin onu istememesini gururuna yediremeyen Kamber evden ayrılır. Âşıklar birbirlerine vedalarını duygu yükü nazım bölümünde dile getirir:

Kamber:

Arzu hakkını helal eyle
Gidiyorum buralardan
Gözlerime bakma öyle
Gidiyorum buralardan

Arzu:

Gidiyorsun uzaklara
Gitme ne olur Kamber gitme
Beni koyma tuzaklara
Gitme ne olur Kamber gitme

Kamber gurbette çalışıp para kazanmak ister. Sevdiğine bu yolla kavuşacağını düşünür. Onun gurbette çıkması sevgiliye kavuşmada bir hazırlık vazifesi görür:

Kamber:

Kamber’im derde alışırım
Bir iş bulurum çalışırım
Gelip sana kavuşurum
Gidiyorum buralardan

Vardığı şehirde bir müddet sonra sözü geçen bir ağanın yanında iş bulan Kamber, Arzu'ya haber gönderir ve Arzu ile gizlice buluşur. Birbirlerini gören iki âşık karşılıklı konuşarak, aşk sözcükleri söyleyerek sevdalarını dile getirirler. Kamber, Arzu'nun güzelliğini övmekte, Arzu da Kamber'e sadakatini haykırmaktadır:

Kamber:

Yemesem içmezsem baksam yüzüne

Şekerim, kaymağım, balımsın Arzu

Hayran oldum baka kaldım gözüne

Dudağım, damağım, dilimsin Arzu

Arzu:

Gönlümü bağladım Kamber'im sana

Bir tek tutunacak dalımsın Kamber

Senin için geldim ben bu cihana

Kanadım, kolçağım, kolumsun Kamber

Âşk maceraları ile örülü hikâyede vuslatı engelleyen türlü olaylar ile karşılaşılır. Kamber'in yanında çalıştığı ağanın oğlu Arzu'yu görür ve onun güzelliğine âşık olur. Babası oğluna Arzu'yu istemeye gider. Kamber'le kızının olmasını istemeyen anne, kızını varlıklı ağanın oğluna sözler. Burada iki ana kahramanın dışında Arzu'nun annesinin de sözleri manzum şekilde verilir:

Anası:

Ağu katarım aşına

Öksüz yaz mezar taşına

Gidip ağla bir başına

Kamber'e yâr etmem seni

Halk hikâyelerinde sevgililerin engellenmesi için erkek kahraman akla hayale gelmeyecek çeşitli güçlüklerle karşılaşır (Türkmen, 2015: 46). Arzu'nun annesi Kamber'i aradan çıkarmak için Kamber'in yemeğine zehir katarak onu öldürmek ister. Kamber'i yemeğe davet eder. Arzu annesinin Arap'a Kamber'i aradan çıkardıktan sonra kızını ona vereceğini söyleyerek Arap'tan zehir aldığını görür. Yemek zamanı gelince her şeyden haberdar olan Arzu, Kamber'e yemeğinin içinde zehir olduğunu, yemeği yememesi gerektiğini Kamber'e şiirle söyler, onu uyarır:

Arzu:

Arzu der isyana batmış
Beni bir Araba satmış
Zalim anam ağı katmış
Kamber yeme bu yemeği

Kamber:

Sözlerinden kahir vardır
Gözlerinden nehir vardır
Kamber için zehir vardır
Arzu yemem bu yemeği

Örnekten de anlaşılacağı üzere Arzu'nun dizeleri uyarı niteliğindedir.

Kamber, yemeğin zehirli olduğunu Arzu'dan öğrenince kurulan yer sofrasını tekmesiyle devirir. Sonra kalkıp tekrar dağa gitmeyi düşünür. Arzu, Kamber'e Daraz beylerinin olduğu köyde dayısının bulunduğunu hatırlatır ve Kamber'in gidip dayısından yardım istemesini, birlikte at ve adamları alıp kendisini kaçırmalarını söyler. Bunun üzerine Kamber, dağa gitmek yerine, Daraz beylerinin köyüne, dayılarından yardım istemeye

gitmek için yola çıkar. Arzu'nun köyü ile Daraz beylerinin köyü arası, sekiz-on gün süren bir mesafedir. Kamber, bu yolu alıp Daraz beylerinin köyüne gider ve dayısına durumu anlatır. Dayısı, kırk atlı ile birlikte, üstün meziyetleri olan atını da Kamber'e verir. Kamber ve beraberinde kırk atlı, Arzu'nun köyüne yaklaşınca Arzu'nun annesi atlıları görür. Bunun üzerine bir plan daha devreye sokar. Çünkü Arzu ile Kamber'in yaptıkları konuşmaları duymuştur ve Kamber'in, Daraz beylerinden olan dayısı ile birlikte Arzu'yu kaçıracaklarını bilmektedir. Hemen mezarlığın önünde bir ateş yakıp kazanları ateşin üzerine koyar, atlılar gelince dizlerini döverek ağlamaya başlar. Kamber ne olduğunu sorunca Arzu'nun annesi, Arzu'nun Kamber'in yokluğuna dayanamayıp öldüğünü söyler. Bunu duyan Kamber, düşer, bayılır. Ayılınca atlıları geri gönderir. Kendisi de perişan bir halde dağın yolunu tutar. Hikâyecî- âşık burada Kamber'in ağzından bir ağıt yakar:

Bu aşkın elinden dağ başlarını

Gezdim amma bulamadım Arzu'mu

Avucuma döktüm gözyaşlarımı

Süzdüm amma bulamadım Arzu'mu

Al çıkarıp karaları giydiler

Hasretine dayanmadı dediler

Bişi yapıp helvasını yediler

Kızdım amma bulamadım Arzu'm

Kamber, kabristana gider; fakat Arzu'ya ait bir mezar bulamaz. Köye geri dönünce de Arzuların evinin önünden gečen Kamber Arzu'nun kapıdan çıktığını görür. Arzu ile bu şekilde karşılaşan Kamber, olanları ona şiirle anlatır:

Kamber:

Arzu senin zalim anan

Bana Arzu öldü dedi

Benden başka yoktur yanan

Bana Arzu öldü dedi

Arzu:

Seni Daraz'a yolladım

Kamber, ölmemişim sağım

Gelecek yolu kolladım

Kamber, ölmedim ölmedi

Annesinin yalanını Kamber'e anlatan Arzu, gelin gideceği ve düğününün olacağını haberini verir. Dünürçülere Kamber'in atının gelin atı olması isteğini şart koşacağını söyler. Düğün kurulur. Kamber'in ettiği beddua üzerine beli, ayağı kırılan atlar telef olur, sadece Kamber'in atı sağlam kalır. Arzu'yu gelin götürecek ağanın oğlu, mecburen Kamber'in atının gelin atı olmasına razı olur. Arzu, Kamber'in atına bindirilir. At, Kamber'den başkasını yanına yaklaştırmayan atın yularını Kamber tutar. Bir ara Arzu, atı üzengi ile mahmuzlayınca at, Kamber'in ayağına basar ve ayağını kanatır. Arzu, eğilip Kamber'e mendil uzatır ve onu öper. Kamber, bunun üzerine Arzu'ya şöyle seslenir:

Kamber:

Arzu dinle sözlerimi

Gelin olup gidiyorsun

Yaşlı koydum gözlerimi

Gelin olup gidiyorsun

Arzu:

Kamber duydum sözlerini

İstemedem gidiyorum

Al mendil sil gözlerini

İstemedem gidiyorum

Kız tarafından gelin Arzu'yu yolcu edenler, geri dönmeye hazırlanırken ırmağın karşı tarafından da bir grup insan da gelinin ırmağı geçmesini beklemektedir. Kamber, buradan sonrasında atın yularını bırakır.

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere Kamber, Arzu'nun gelin olmasından duyduğu üzüntüyü dile getirir. İrmağın karşına geçerken yollarının ayrılması aynı zamanda iki sevgilinin yollarının ayrılmasını temsil eder. Daha önceleri ırmakta buluşan iki âşık için ırmak hem âşıkları birleştiren hem de ayırandır. Kahramanların ayrılmak zorunda kalmaları, onlara aşk acısı yaşatır. Bu durum aynı zamanda iki sevgilinin aşklarını güçlendirmiştir. Böylece hikâye daha etkili bir hale gelir.

1.4. Sonuç ve Dua

Hikâyelerde iki çeşit son göze çarpmaktadır: Birincisi, vuslata erenlerin sonudur. Diğeriyse trajik bir sonla bitenlerdir. Vuslat ile sonlanan hikâyelerde, âşık ya da kahraman, uzun bir yolculuktan sonra sevdiğiyle kavuşmaktadır. Öte yandan, vuslata erilemeyen diğer grupta ise kavuşma öbür dünyaya ertelenmiştir (İnan, 1998:489). Hikâyenin sonunda sevdalılar birbirine kavuşuyorsa, âşık bu mutlu olayı anlatır. Dügünleri detaylı bir şekilde aktarılır ve hikâyede asıl kahramanın yanı sıra ikinci bir kahramana da yer verilir. Bu ikinci kahramana "toy" adıyla bilinen bir güzelleme yapılarak anlatılır (Boratav, 2020: 68).

Hikâye hazin bir son ile biter ve Arzu ile Kamber kavuşamazlar. Arzu attan düşerek ırmağın coşkun sularına kapılır ve sürüklenir. Kamber, Arzu'nun suya batıp çıktığını görünce Arzu'ya doğru koşmaya başlar ve dilinden şu sözler dökülür:

Kamber bıraktı yuları

Arzu'mun tutmaz kolları

İrmağın azgın suları

Sel götürdü Arzu'm seni

Arzu yavaş yavaş gözden kaybolduğu anda Kamber, kendini suya atar ve Arzu'yu bulur. Birbirlerine sarılırlar. "Bu dünyada kavuşamadık, ebedî âleme birlikte göçelim" derler. Duaları kabul olur. Arzu ile Kamber'i bulanlar, ırmağın azgın sularının, âşıkların birbirlerine sarılı bedenleri etrafında akıp bir adacık oluşturduğunu görürler. Her iki âşığın göğsünden, birer beyaz güvercin uçar.

Burada iki âşık halkın gözü önünde kavuşup birbirlerine sarılırlar. Düğün için toplanan halk onların büyük sevdalarına şahit olur. Göğüslerinden çıkan iki beyaz güvercin ile onların ebedi alemde kavuştuklarına işarettir. İki âşığın ruhları, bu dünyada kavuşmasalar da öteki dünyada kavuşur.

Hikâyede âşıkların kavuşması için her yolu deneyen anne (engelleyici) kahramanların ölümünün ardından da bu işlevini sürdürmeye devam eder. Arzu ile Kamber'in birbirlerine sarılı bedenlerine dahi tahammül edemeyen anne, bedenleri ayırıp ortalarına girer ve Allah'tan ölüm dileğinde bulunur. Onun da duası kabul olur ve oracıkta can verir. Orada bulunanlar, üç mezarı aynı anda yaparlar. Arzu ile Kamber'in mezarlarında, birer kırmızı birer beyaz gül biter. Arzu'nun anasının gömüldüğü ve aralarında bulunan mezarda ise diken biter. Arzu ile Kamber'in mezarlarından biten güller, birbirlerine doğru eğilirler fakat aradaki çatla diken, güllerin birbirlerine yaklaşmalarına izin vermez.

Hikâyede efsane özellikleri gösteren özelliklerden biri, dünyada kavuşamayan iki âşığın mezarlarının yan yana yapıldığı sırada ayrılışlarına sebep olan kişinin mezarının da kötü bir tesadüf sonucu ortalarına düşmesi ve âşıkların mezarlarından çıkan güllerin kavuşmasını engel olan dikenin ortadaki mezarda bitmesidir (Sakaoğlu, 2021:31).

2. Arzu ile Kamber Hikâyesinin Epizotlarının Varyantları ve Yapı Bakımından Karşılaştırılması

Âşık Mustafa Aydın'dan derlenen sözlü varyantın diğer varyantlarla hangi durumda birleşim hangi durumda ayrıldığını görmek ve varyantın farkını ortaya çıkarmak için Arzu ile Kamber hikâyesi üç varyantlarla (rastgele seçilen) karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada bir rehber niteliğinde olan Fikret Türkmen'in Tahir ile Zühre (İncele-Metin) kitabında yer alan varyant karşılaştırmalarındaki on iki epizottan on bir tanesi

hikâye ile ilişki kurularak tahlil edilmiştir. Hikâye varyantlarının epizot yapılarını geniş bir çerçeveden göstermek adına tablolandırma yoluna gidilmiştir.

Birinci varyant çalışmaya da konu olan Âşık Mustafa Aydın'dan derlenen varyanttır. İkinci varyant ise Ema şimşek'e aittir. şimşek'in "Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde geçen 4 numaralı sözlü varyanttır. Üçüncü varyant Aydın'ın da ustası olan ve âşığı yetiştiren Âşık Mevlüt İhsanî'ye aittir (Türkmen, F., & Cemiloğlu, M. 2020, 241-250). Seçilen son varyant Ali Berat Alptekin'in "Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı" (2021, s. 217-219) isimli kitabındaki 36 numaralı Arzu ile Kamber hikâyesidir.

Epizotlar	Âşık Mustafa Aydın'dan Derlenen Varyant	Ema şimşek'ten Derlenen Varyant	Âşık Mevlüt İhsanî'den Derlenen Varyant	Berat Alptekin'den Derlenen Varyant
1. Arzu ile Kamber'in Aileleri	Kamber'in babası Kerkük'te yaşayan Behrami adında bir bezirgândır. Annesi ise Bey kızıdır. Arzu'nun babası Çoban Ahmet'tir. Annesinin ismi hikâyede geçmez.	Kamber'in ailesi hakkında bilgi yoktur. Arzu'nun babasının adı Ahmet'tir.	Kamber'in babası Musa Abdal, Annesi Fatma'dır. Babasının ölümü üzerine Kamber'i dayısı büyötmüştür. Arzu, Kamber'in dayısının kızı.	Kamber'in ailesi hakkında bilgi yoktur. Arzu'nun babasının adı Ahmet'tir.

<p>2.Kahramanların Âşık Olmaları</p>	<p>Kahramanlar birlikte büyürler ve kardeş olmadıklarını Arzu'nun annesinden öğrendiklerinde âşık olurlar.</p>	<p>Kahramanlar birlikte büyürler ve kardeş olmadıklarını ihtiyar bir kadından öğrendiklerinde âşık olurlar.</p>	<p>Arzu, önce dayısının oğlu olan Kamber'e âşık olur. Ona duygularını açar ve âşk karşılıklı hâle dönüşür.</p>	<p>Kahramanlar birlikte büyürler ve kardeş olmadıklarını bir kadından öğrendiklerinde âşık olurlar.</p>
<p>3.Âşıkları İlk Engelleyen ve Engelleme Şekli</p>	<p>Arzu'nun annesi aşklarına karşı çıkar ve Kamber'i evden gönderir. Arzu'yu başkasıyla nişanlar</p>	<p>Kocakarı Arzu'nun annesinin göğsündeki sütü Kamber'e içirip onları sütkardeş yapmak ister.</p>	<p>Arzu'nun annesi Arzu'yu Bey oğluna nişanlar.</p>	<p>Arzu'nun annesinin göğsündeki süt ile yemek yapıp Kamber'e içirilmek istenir.</p>
<p>4.Kamber'in İlk Sürgüne Gönderilmesi</p>	<p>Kamber bir şehre gider ve orada çalışmaya başlar.</p>	<p>Kamber bir şehre gider ve orada çalışmaya başlar.</p>	<p>Kamber, Maraş'a okumaya gönderilir.</p>	<p>Kamber bir şehre gider ve orada çalışmaya başlar.</p>
<p>5. Kamber'in İlk Dönüşü</p>	<p>Bir müddet sonra sevgilisine haber gönderir ve buluşur.</p>	<p>Arzu'nun ağanın oğluyla evleneceğini duyar ve geri döner.</p>	<p>Okuldan izin alarak dayısının yanına geri gelir.</p>	<p>Arzu'nun ağanın oğluyla evleneceğini duyar ve geri döner.</p>

6.Kamber'in İkinci Defa Gönderilmesi	Arzu'nun öldüğünü duyup dağa çıkar.	Arzu'nun öldüğünü duyup dağa çıkar.	Kamber, yine Maraş'a okumaya gönderilir.	Arzu'nun öldüğünü duyup dağa çıkar.
7.Kamber'in İkinci Defa Dönüşü	Arzu'nun mezarını ararken Arzu'yu görür.	Arzu'nun mezarını ararken ölmediğinin haberini alır.	Gördüğü rüya sonucunda geri döner.	Arzu'nun mezarını ararken ölmediğinin haberini alır.
8.Arzu'nun Başkası ile Evlendirilmek İstenmesi	Bey'i ile evlendirilmek istenir. O esnada düğünleri vardır.	Ağanın oğlu ile evlendirilmek istenir. O esnada düğünleri vardır.	Arzu'nun annesi Arzu'yu dönemin valisine vermiştir. O esnada düğünleri vardır.	Ağanın oğlu ile evlendirilmek istenir. O esnada düğünleri vardır.
9.Arzu'nun Sonu	Arzu ırmağa düşer.	Kamber'in öldüğünü anladıktan sonra Allah'ın kendi canını da alması için dua eder ve o da ölür.	Arzu kendisini ırmağın suyuna atar.	Kamber'in öldüğünü anladıktan sonra Allah'ın kendi canını da alması için dua eder ve o da ölür.
10.Kamber'in Sonu	Kamber de Arzu'nun	Allah'a Arzu'nun dizinde	Kamber kendisini	Allah'a Arzu'nun dizinde

	ardından suya atlar.	yatarken canını alması için dua eder ve duası kabul olur.	ırmağın suyuna atar.	yatarken canını alması için dua eder ve duası kabul olur.
11.Ölümden Sonra Meydana Gelen Efsaneler	Arzu ile Kamber'in mezarlarında, birer kırmızı birer beyaz gül biter ancak aralarında bulunan Arzu'nun annesinin gömülü olduğu mezardan diken biter. Arzu ile Kamber'in mezarlarından biten güller, birbirlerine doğru eğilirler fakat aradaki diken güllerin birbirlerine yaklaşmalarına izin vermez.	Kocakarı'nın ölümü esnasındaki kanı Arzu ile Kamber'in bedenlerinin üstüne düşer. Arzu ile Kamber'in mezarlarından biten güller, birbirlerine doğru eğilirler fakat aradaki çalı, güllerin birbirlerine yaklaşmalarına izin vermez. Gülleri soldurur.	Irmakta yeşil- al renginde bir duman görülür. Ne Arzu'nun cesedine ulaşılır ne de Kamber'in. İkisinin de mezarı yoktur.	Kocakarı'nın ölümü esnasındaki kan Arzu ile Kamber'in bedenlerinin üstüne düşer. Arzu ile Kamber'in mezarlarından biten güller, birbirlerine doğru eğilirler fakat aradaki çalı, güllerin birbirlerine yaklaşmalarına izin vermez. Gülleri soldurur.

3. Arzu ile Kamber Hikâyesinin Motifleri

Marx Lüthi'nin "*Hikâye etmenin en küçük unsuru*" şeklinde genel hatlarıyla tasnif ettiği motif, resimde ve müzikte var olan motif kavramıyla karıştırılmamalıdır. Ali Berat Alptekin halk nesrinde motif olabilmesi için gerekli özelliklerin olması gerektiğini belirtir. Bir unsurun motif olabilmesi için, o unsurun olağanüstü niteliklere sahip olmalıdır. Bu olağanüstülük, kahramanda, olayda, zamanda, mekânda, kısacası nesirdeki her türlü olayda görülebilmektedir (Alptekin, 2021: 295).

Motif konusunda en kapsamlı incelemeyi yapmış olan Stith Thompson, altı ciltlik "index"te bu kavramı, "*Gelenekte kalma gücüne sahip olan, masalın en küçük unsurudur. Bu güce sahip olabilmesi için onun müstesna ve dikkati çeken hususiyetleri olması gerekir.*" (Sakaoğlu, 2021:75) şeklinde tanımlamıştır. Tanım her ne kadar masala dayandırılarak yapılmış olsa da metot halk hikâyesi, efsane gibi diğer anlatı türlerinde de kullanılmaya çalışılmıştır.

Bir halk hikâyesi olağanüstü özelliklere sahip ise motif yönünden zengin, kahramanlık veya âşıklarının hayatları etrafında şekillenmişse motif yönünden zayıf olabilmektedir. Çünkü bu tarz halk hikâyeleri bir ya da birkaç temel motif üzerine oluşturulmaktadır (Alptekin, 2021: 295-296). Motiflerin, âşıkların veya kahramanların hayatları etrafında oluşan hikâyelerde fazla olmamasının nedenini bu türden hikâyelerin olağanüstülükler yerine gerçeğe daha yakın unsurlardan oluşması olarak değerlendirilebilir. Arzu ile Kamber hikâyesi, bir âşığın hayatı etrafında teşekkül etmesine rağmen motif bakımından incelendiğinde zengin sayılabilecek olduğu görülmektedir.

Mustafa Aydın'dan derlenen Arzu ile Kamber hikâyesinde hemen hemen her hikâyede karşılaşın motiflerin birkaçının olmadığı açıkça bellidir. İlk olarak hikâyelerin giriş bölümünü oluşturan "çocuksuzluk" ve "çocuğu olmayan zengin bir padişahın/beyin" hikâyede olmayışı "çocuksuzluğu giderme", "elma yiyerek hamile kalma", "hızır, pir derviş" gibi motifleri de doğurmamıştır. Hikâye bunlardan çok farklı olarak "ölüm" motifiyle başlayıp -ölüm motifiyle de biten- kahramanın farklı bir aileyle yaşayışını, âşık olmasını ve ardından geçirdiği türlü maceralarla devam etmektedir.

Kamber'in babası bezirgandır ve yolları kesilir, canlarından olur. "bezirgan motifi" Köroğlu anlatılarında yaygın olarak görülmektedir. Bu anlatılarda da yolları kesilir ve kendilerinden haraç istenir.

Kahramanların aşklarını belirtmeleri motifi çoğu halk hikâyesinde olduğu gibi derlenen Arzu ile Kamber hikâyesinde de önem teşkil etmektedir. Arzu ile Kamber birlikte büyürler ve birbirlerini kardeş bilirler. Kardeş olmadıklarını öğrenip âşık olduklarında ise birlikte büyüyen iki genç hem kalben hem de fiziken ayrılmak istenir. Bu ayrılıkla birlikte kahramanların aşkları alevlenir ve dillenir. Tüm bunların ardından hikâyeye zalim anne katılır. Hikâyeye adeta “hain anne motifi” ile başlar ve biter. Kamber’in mücadelesi hep kızıyla evlenmesini istemeyen Arzu’nun annesiyledir.

Hikâyede “engelleme motifi” kahramanların hayatlarını değiştirecek önemli bir güce sahiptir. Farklı farklı olaylar örgüsünde kullanılan bu motif ile kahramanlar türlü sıkıntılara ve maceralara atılmıştır. Peşin sıra gelen bu motif hikayenin geneline yayılmaktadır. “Engellemeyi” destekleyen diğer bir motif ise “aldatma motifi”dir. Entrikaların birbirini takip ettiği olaylar silsilesinden birinde Arzu’nun annesi Kamber’i uzaklaştırmak için önce zehirli yemek yapar ve Kamber’i evine davet eder. Bunda başarılı olamayan anne sonra da kızının öldüğünü söyleyerek Kamber’i aldatmak ister. Hikâyeye dinleyicilerinin kahramanın tüm bunlardan başarılı çıkması isteği hikâyenin ortalarında karşılanır ve Arzu’nun da sayesinde Kamber kandırılmaz.

Arzu’nun annesi Kamber’e Arzu’nun öldüğünün haberini vermek ve onu buna inandırmak amacıyla “ölüm haberi için pişi pişirmesi/ ölü yemeği pişirmesi motifi” hikâyede kullanılmıştır.

Kahramanın sevdiğine kavuşabilmesi adına yaptığı mücadeleler ve engellerler adeta bir “sabır imtihanı”dır. Bu imtihanda sevdiğinin bulunduğu bölgeden uzaklaştırılması, zehir ve kurulan tuzaklar, yalanlar iç içe geçmiş bir şekilde anlatımda birbirini izlemektedir. İki ana kahraman bu tür tuzaklardan haberdar olmalarının ardından birbirlerini uyarmaları manzum bölümlerde gerçekleşir. Kahramanın tek başına mücadele veriyormuş izlenimi ortadan kalkar ve yardımlaşma ile devam eder.

Âşığın “sürgüne gönderilmesi motifi” onu sevdiğinden ayrı koyan ve maceralara atılmasına sebep olan ana olaylardandır. Hikâyede birden fazla kez sürgüne gönderilen Kamber’in gönderiliş şekli farklılıklar göstermektedir. Aşkı uğruna gurbete giden Kamber’in karşısında ise “gurbetteki sevgiliyi bekleyen kız” motifi olarak Arzu vardır. Hikâyede “at motifi” göze çarpan diğer bir motiftir. Destan geleneğinin devamı olan ve izlerini barındıran halk hikâyesinde kahramanın atı kahramana sadık bir yoldaştır.

Birçok meşhur halk hikâyesinde görüldüğü gibi bu hikâyede de “sevgilisinin düğününe son gün yetiştirme motifi” görülmektedir. Kamber, Arzu’nun düğünün olacağını öğrenir ve atıyla düğün konvoyunda yer alır. Hikâyenin düğüm noktasını teşkil eden bu motif sonuca büyük ölçüde de etki eder.

Arzu’nun ölümü ile biten bu varyantta Kamber de ölür. Kamber’in ölümü bir nevi intihardır. Arzu’nun suya düşmesine dayanamayan Kamber’de ırmağın sularına kendini bırakır. Sevdiği ile birlikte can vermek isteyen Kamber, bu uğurda dua eder.

Hikâyenin sonunda epizota bağlı olarak “efsanevi motif” gerçekleşir. Fanî alemde kavuşamayan iki sevgiliyi öteki dünyada kavuşturmak isteyen hikâye anlatıcısı-âşık, sevgililerin mezarlarından birer gül bittiğini ve kavuştuklarının habercisi/sembolü olarak bu güllerin birbirlerine doğru eğildiklerini ifade etmektedir. Arzu ile Kamber hikâyesinde de hikâye bu şekilde sonlanır, fakat farklı olarak Arzu’nun annesi onların öteki dünyada da kavuşmasını istemez onlara engel olmaya devam etmek için kendi ölümü üzerine dua eder. Duası kabul olan annenin mezarı Arzu ile Kamber’in arasındadır ve annenin mezarından biten diken güllere engel olmaktadır.

Bir diğer önemli efsanevi motif iki aşığın ölümleri esnasında iki beyaz güvercin göğüslerinden çıkararak yan yana uçmalarıdır. Bu motif onların belki de kırklara karışmışlar olabileceğine işaret etmektedir. Bu düşünceden hareketle iki beyaz güvercinin onların ruhları olduğu düşünülebilmektedir. Metinde formel sayı niteliği taşıyan kırk sayısı “kırk atlı” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arzu ile Kamber hikâyesi halk hikâyelerinde bulunan temel motifler ile kendisine has motifleri taşımaktadır. Hem temel hem de özgün motiflerin olması hikâyenin akılda kalıcılığını sağladığı gibi etkili olmasına da katkıda bulunduğu söylenebilir.

Sonuç

Geçmişten günümüze pek çok halk hikâyesi anlatıla gelmiştir. Yaşam tarzlarını ve yaşam tarzından kesitleri, hayata bakışlarını, duygularını ve kültürünü yansıtan bu hikâyeleri insanlar severek anlatılmış ve dinlenmiştir. Anadolu coğrafyasında özellikle Doğu Anadolu bölgesi hikâye anlatım geleneğinin tarihsel süreçte var olduğu ve günümüzde de kısmen yaşadığı bölgelerdir.

Genel olarak “kahramanlık hikâyeleri” ve “aşk hikâyeleri” olarak ayrılan hikâye türü, dinleyenlere farklı açılardan iki duygu yaşatmıştır. Kahramanlık hikâyeleri, destanlarda fazlaca görüldüğü üzere Türk toplumunun ruhunda yer alan savaşçılık, yiğitlik ve kahramanlık gibi duyguları coşturarak diri tutmaya devam etmiştir. Yerleşik hayatın getirilerinden olan iç meseleden aşk ise aşk hikâyeleriyle Türk toplumunun duygusal tarafına dokunmuştur.

Hikâyeler anlatıldığı coğrafyanın, hikâyeyi anlatan kişilerin ve hikâye anlatılan kitlenin değişmesiyle halk hikâyeleri başka zihinlerde yeniden oluşmuştur. Hikâye anlatıcıları-âşıklar, dinleyici kitleleriyle arasında oluşan etkileşimle ve onların beklentilerine göre hikâyelerin muhtelif yerlerini değiştirmiş, duruma göre hikâyeleri uzatıp kısaltmıştır. Bunun sonucunda ilk anlatılan halk hikâyesi ile bu hikâyenin daha sonra oluşan anlatmaları arasında değişiklikler meydana gelmiştir. Kimi hikâyeler arasında küçük farklılıklar kimilerinde ise büyük farklılıklar olmuştur. Böylece halk hikâyelerinin varyantlaşma süreci gerçekleşmiştir

Bir âşk hikâyesi olarak bilinen Arzu ile Kamber’in yukarıda örneklerini verilen varyantlar da dahil olmak üzere çok sayıda matbu, yazılı ve sözlü varyantı Dünya coğrafyasında tespit edilmiştir. Bunlarda biri de Âşık Mustafa Aydın’dan derlenen Arzu ile Kamber hikâyesidir. Hikâyenin detaylı incelemesi neticesinde tespit edilen sonuçları maddeler hâlinde şöyle sıralamak mümkündür:

- Âşık Mustafa Aydın, hikâyenin belli başlı epizot ve motiflerini takip etmiş, kendi hayat görüşüne, gelenekte aldığı eğitime ve becerisine göre hikâyenin kemik unsuru dışında yer yer değişiklikler yapmış, yer yer de kullanmak istemediği birimleri hikâyeden çıkarmıştır.
- Âşığın hayatı ve hayatındaki olumsuz durumlar onu aşıklık geleneği içerisinde beslemiş, sözünü kuvvetlendirmiştir. Kendi deyimlerinden yola çıkarak tüm olumsuzluklar onu yine de hayata bakış acısını değiştirmemiş, onu isyankâr yapmamıştır. Bu niteliğini anlattığı Arzu ile Kamber hikâyesine de yansıtmıştır.
- Âşık Mustafa Aydın, ustası Âşık Mevlüt İhsanî nin yanında eğitim almış ondan halk hikayeleri dinlemiştir. Bu bilgi ışığında Arzu ile Kamber hikâyesinin varyantları arasında verilen Aydın’ın hikayesine bakıldığında farklılıkların fazla

olduğu görülmüştür. Bu durum Aydın'ın ustasından bu hikâyeyi dinlemediği sonucu çıkarılır. Bu sonucu Mustafa Aydın'ın hikâyesinin yaratım sürecindeki sözleri desteklemiştir.

- Arzu ile Kamber hikâyesinin icra yapısına bakıldığında fasıl, döşeme, asıl konu, sonuç ile duadan oluştuğu görülmektedir. Fasıl bölümünde dinleyicilerin dikkatini kendi üstüne çekmek amacıyla divan/ ustadnâme söylediği, döşeme bölümünde hikâyeye giriş yaparak kahramanın ailesinden ve aile hayatından bilgiler verildiği, asıl konu olan ve hikayede geniş yer kaplayan bölümde âşıkların kavuşmalarına kadar olan süreç anlatılmış ve trajik bir son ile hikayenin noktalandığı görülmüştür.
- Arzu ile Kamber hikâyesinin motifleri gruplandırıldığında halk hikâyelerinin büyük çoğunluğunda yer alan “çocuksuzluk”, “çocuğu olmayan zengin padişah/bey”, “çocuksuzluğa çare olan elma”, “hızır/derviş motifleri hikâyesinin giriş bölümünde olmadığı görülmüştür. Hikâyede en çok “aşk”, “âşık olma”, “sürgün-mücadele”, “engel-entrika” motifleri tespit edilmiştir. Bu motiflerin olması şaşırtıcı değildir. Tüm bunlara bakıldığında hikâyesinin destan ve efsaneyle epizot ve motif alışverişi olduğu açıktır.
- Farklı varyantlarda anlatılan hikâyelerin değişen ve değişmeyen unsurlarını tespit etmek adına elde bulunan varyantlar karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Herhangi bir önem sıralaması gözetmeden elde bulunan varyantlardan rastgele seçilen ve Mustafa Aydın'dan derlenen Arzu ile Kamber hikâyesi epizot yapısı bakımından karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Aynı hikâyesinin coğrafyaya, anlatıcıya ve dinleyiciye göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hikâyelerde bazı epizot ve motifler değişmiş, hikâyelerin şiir bölümlerinde farklılıklar oluşturularak yeni metne şiirler dahil edilmiştir.

Sonuç olarak, Arzu ile Kamber hikâyesi, halk hikâyelerinin anlatı geleneklerinin bir yansıması ve bireysel yaratıcılığın ürünüdür. Hikâyesinin farklı anlatıcılar tarafından yorumlanması, halk hikâyelerinin yaşayan bir kültürel değer olduğunu ortaya koymaktadır. Âşık Mustafa Aydın'ın anlatımı, deneyimleri ve âşıklık geleneğindeki eğitimle şekillenmiş, bu da hikâyeye özgün bir dokunuş katmıştır. Bununla birlikte, hikâyede yer alan motif ve epizotların destan ve efsanelerle ilişkisinin devam etmesi,

halk hikâyelerinin geçmişten günümüze uzanan kültürel bir köprü olduğunun bir göstergesidir. Bu durum, halk hikâyelerinin toplumların kültürel belleğinde daima yenilendiği ve zenginleştiğine dair önemli bir kanıttır. Arzu ile Kamber gibi halk hikâyeleri hem toplumun duygusal dünyasına hem de değerler sistemine dair önemli ipuçları sunmaya devam etmektedir.

Notlar

Not 1: Anlatı, “hikâye metni olup okuyucu tarafından okunan, dinleyici tarafından dinlenen veya seyredenlerce izlenen kurmaca/itibarî (fictitious) metindir” (Yücel Çetin 2016: 1).

Anlatı: 1. Ayrıntılarıyla anlatma. 2. Roman, hikâye, masal vb. edebî türlerde bir olay dizisini anlatma biçimi, hikâyeleme, hikâye etme, tahkiye (<http://www.tdk.gov.tr>).

Not 2: Âşık Mustafa Aydın ile görüşme, 13.01.2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar

Alptekin, A. B. (2021). *Halk hikâyelerinin motif yapısı*. Akçağ.

Altan, D. (2007). *Mustafa Aydın'ın hayatı, sanatı ve şiirleri*. [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

Başgöz, İ. (1986). *Folklor yazıları*. Adam.

Boratav, P. N. (2015). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Bilgesu.

Boratav, P. N. (2020). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. Bilgesu.

Uğur Çerikan, F., & Kazancı, S. (2020). Arzu ile Kamber hikâyesinin yeni bir varyantı ve çözümlemesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8 (23), 20-44.

Duymaz, A. (2001). *Kerem ile Aslı hikâyesi üzerinde mukayeseli bir araştırma*. Kültür Bakanlığı.

Duymaz, A. (2014). 120. Yılında halk hikâyesi araştırmaları tarihine bir bakış. *Akademik Kaynak*, 2 (3), 1-23.

Düzgün, D. (2018). Sözlü gelenekteki âşık tarzı halk hikâyelerinin yapısı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 61. 255-271.

Elçin, Ş. (2019). *Halk edebiyatına giriş*. Akçağ.

Günay, U. (2011). *Türkiye’de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. Akçağ.

İnan, A. (1998). *Makaleler ve incelemeler I-II*. Türk Tarih Kurumu.

Sakaoğlu, M. (2021). *Türk halk hikâyeleri ve halk hikâyelerinde efsane motifleri*. Akçağ.

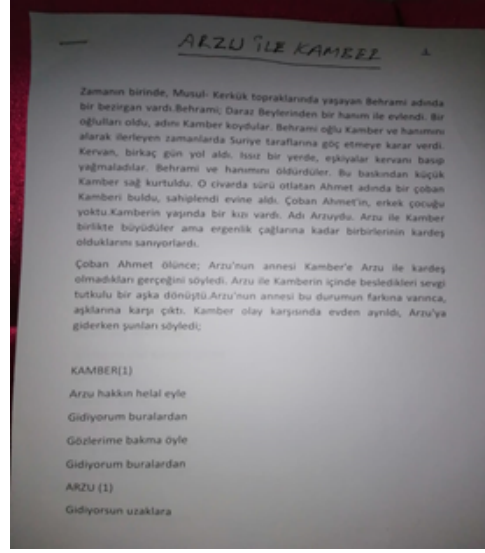
Şimşek, E. (1987). *Arzu ile Kamber hikâyesi üzerinde mukayeseli bir araştırma*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.

Türkmen, F. (2015). *Tahir ile Zühre (inceleme-metin)*. Atatürk Kültür Merkezi

Başkanlığı. Türkmen, F., & Cemiloğlu, M. (2020). *Âşık Mevlüt İhsanî’ den derlenen halk hikâyeleri*. Türk Dil Kurumu.

FOTOĞRAFLAR

Görseller: Âşık Mustafa Aydın'ın kişisel arşivinden alınmıştır. 13.01.2024

EKLER

1. Ek

Âşık Mustafa Aydın'dan Derlenen Arzu ile Kamber Hikâyesi

Zamanın birinde Musul Kerkük topraklarında yaşayan Behrami adında bir bezirgân vardı. Behrami, Daraz beylerinden bir hanım ile evlendi ve bu hanımdan bir oğlu oldu. Çocuğun adını Kamber koydular. Behrami, hanımını ve küçük oğlu Kamber'i alarak bir kervanla Suriye tarafına seyahate çıktı. Kervan, birkaç gün yol aldı. İssiz bir yerde, eşkiyalar kervanı basıp yağmaladılar. Behrami ve hanımını öldürdüler. Bu baskından küçük Kamber sağ kurtuldu. O civarda sürü otlatan çoban Ahmet, Kamber'i buldu ve sahiplenerek evine götürdü. Çoban Ahmet'in erkek çocuğu yoktu, Kamber'in yanında Arzu adında bir kızı vardı. Arzu ile Kamber, birlikte büyüdüler. Ergenlik çağına kadar birbirinin kardeşi olduklarını sandılar. Çoban Ahmet ölünce, Arzu'nun annesi Kamber'e, Arzu ile kardeş olmadıklarını söyledi. Bundan sonra Arzu ile Kamber, birbirlerine tutkuyla âşık oldular. Bunu fark eden Arzu'nun annesi, onların aşklarına şiddetle karşı çıktı. Kamber, bu durum karşısında evden ayrıldı ve giderken Arzu'ya şöyle seslendi:

Kamber:

Arzu hakkın helal eyle

Gidiyorum buralardan

Gözlerime bakma öyle

Gidiyorum buralardan

Arzu:

Gidiyorsun uzaklara

Gitme Kamber nolur gitme

Beni koyma tuzaklara

Gitme Kamber nolur gitme

Kamber:

Yâr yoluna koydum başı

Sevdamız titretir arş'ı

Anan aşkımıza karşı

Gidiyorum buralardan

Arzu:

Duyguları saf eyleyse

Kötülüğü raf eyleyse

Anam bizi af eyleyse

Gitme Kamber nolur gitme

Kamber:

Kamber'im derde alışırım

Bir iş bulurum çalışırım

Gelip sana kavuşurum

Gidiyorum buralardan

Arzu:

Arzu'yum iek balıyım

Bahçelerin gl dalıyım

Kamber sana sevdalıyım

Gitme Kamber nolur gitme

İki sevgili istemeyerek ayrıldılar. Kamber, nehrin ötesine geçti. Vardığı şehirde bir zaman sonra bir ağanın yanında işe başladı. Arzu'yu çok özleyen Kamber, ırmağı geçip Arzu ile buluştu. Birbirini çok seven âşıklar, buluştukları yerde bir müddet, birbirlerinin gözlerinden gözlerini alamadılar. Bu şekilde sessiz kaldılar. Bu sessizliğe Kamber şu sözlerle son verdi:

Kamber:

Yemesem içmezsem baksam yüzüne

Şekerim, kaymağım, balımsın Arzu

Hayran oldum baka kaldım gözüne

Dudağım, damağım, dilimsin Arzu

Arzu:

Gönlümü bağladım Kamber'im sana

Bir tek tutunacak dalımsın Kamber

Senin için geldim ben bu cihana

Kanadım, kolağım, kolumsun Kamber

Kamber:

Âşık candan bıkar, yârından bıkmaz

Kamber ölse dahi aklından çıkmaz

Cehennem ateşi aşiğı yakmaz

Ateşim, alevim, külümsün Arzu

Arzu:

Sevdana düşeli içim yanıyor

Arzu'yu bilmeyen deli sanıyor

Sensiz sol tarafım her dem kanıyor

Takatım, mecalim, halımsın

Kamber Arzu ile Kamber, zaman zaman buluşmaya devam eder. Kamber'in çalıştığı ağanın bir oğlu vardır. Ağanın oğlu, Arzu'nun dillere destan güzelliğini duymuş fakat onu görmemiştir. Bir gün, ağanın oğlu, ava giderken Arzu'yu çeşmenin başında görür. Arzu'nun güzelliği karşısında dili tutulur. Av arkadaşları, ağanın oğlunu alıp getirirler; babasına durum anlatılır. Ağanın oğlu, babasını Arzu'yu kendisine istemeye gönderir. Bu durumu duyan Kamber, işi dükkânı bırakır ve Arzu ile buluşup konuşmaya gider. Âşıklar daha önce buluştukları eşme başındaki gül ağacının gölgesinde buluşurlar. Kamber, durumu Arzu'ya anlatır. İşi bıraktığını ve dağa gideceğini söyler.

Çöl şahidim Olsun

Gidiyorum sahraların başına

Aşk ile gezerim çöl şahit olsun

Kan karışır gözlerimin yaşına

Nehire süzerim sel şahit olsun

Aşkımız söylenir elin dilinde
Zülüm çektik etraftaki kullardan
Yâr sensiz avare ıssız çöllerde
Canımdan bezerim hal şahit olsun

Zulme hükmedecek fermanım yoktur
Bezirgân oğluyum kervanım yoktur
Yâre kavuşmaya dermanım yoktur
Yok cuma, pazarım yıl şahit

Çeliktir çekilmez feleğın yayı
Bundan sonra ne yapayım dünyayı
Arzu'suz seyretmem yıldızı, ayı
Kamber'i üzerim dil şahit olsun

Kamber, Arzu'dan helâllik ister ve dağın yolunu tutar. Arzu da evine döner. Şehrin nüfuslu ağası, Arzu'yu oğlu için anasından ister. Arzu'nun zalim anası, varlıklı, zengin ağaya Arzu'yu oğluna vermek için söz verir. Bunun üzerine Arzu, anasına beni Kamber'den ayırma diyerek şu sözleri söyler:

Arzu:

Ana sana kurban olam
Kamber'den ayırma beni
Bırak muradımı alam
Kamber'den ayırma beni

Anası:

İki cihan bir olsa da
Kamber'e yâr etmem seni

Yüzündeki gül solsa da
Kamber'e yâr etmem seni

Arzu:

Aşkı tütüyor serimden
Kalkamıyorum yerimden
Ne istersin Kamber'imden
Kamber'den ayırma beni

Anası:

Artık inan bu sözüme
Yıkıl görünme gözüme
Aht ettim özü özüme
Kamber'e yâr etmem seni

Anası:

Gönlümüzü mühürleme
Gözümüzü nehirleme
Aşkımızı zehirleme
Kamber'den ayırma beni

Anası:

Ağu katarım aşına
Öksüz yaz mezar taşına
Gidip ağla bir başına

Kamber'e yâr etmem seni

Arzu'nun zalim anası, Arzu'yu ağanın oğluna verir. Arzu ve ağanın oğlu arasında söz kesilir. Arzu'nun anası, Arzu'yu aradan çıkarmak ister ve onu öldürmek için pilav yapar. Arzu'ya, "Kamber'i yemeğe davet et, sizin gönül işinizi konuşalım" der. Arzu, hemen buluşmak için Kamber'e haber yollar. Kamber, buluşacakları yere gelir. Arzu, Kamber'e "Anam seni yemeğe davet ediyor, galiba aşkımıza saygı duydu. Akşam yemeğe gel, konuşacağız" der ve eve dönmek için Kamber'in yanından ayrılır. Yolda, anasının komşularının çırağı Arap ile görüştüğünü görür. Anasının Arap'a, "Önce Kamber'i aradan çıkaralım, sonra Arzu'yu sana vereceğim" dediğini duyar. Anası, bu sözleri söyledikten sonra Arap'ın getirdiği çok keskin ağuyu, Arap'ın elinden alır ve eve dönünce Kamber için yaptığı pilavın içine katar. Akşam olunca Kamber gelir ve kendisi için nefis bir sofraya hazırlanmış olduğunu görür. Bu arada Arzu, Kamber'i yemek yememesi için uyarır:

Arzu:

Seni davet ettim geldin

Kamber yeme bu yemeği

Aşk ile sinemi deldin

Kamber yeme bu yemeği

Kamber:

Davet ettiğin yemeği

Arzu neden yemeyeyim

Zayi olur anan emeği

Arzu neden yemeyeyim

Arzu:

Soruyorsun neler oldu

Kalbi küfür ile doldu

Tadı tuzu eksik oldu

Kamber yeme bu yemeği

Kamber:

Günlerdir dağlarda kaldım

Başımı taşlara çaldım

Aklımı başıma aldım

Arzu neden yemeyeyim

Arzu:

Ağzın tadı bozulacak

Başka künye yazılacak

Sabredersen sezilecek

Kamber yeme bu yemeği

Kamber:

Gözlerin hayale daldı

Aklımı başımdan aldı

Sezilmeyecek ne kaldı

Arzu neden yemeyeyim

Arzu:

Arzu der isyana batmış

Beni bir Araba satmış

Zalim anam ağu katmış

Kamber yeme bu yemeği

Kamber:

Sözlerinden kahir vardır

Gözlerinden nehir vardır

Kamber için zehir vardır

Arzu yemem bu yemeği

Kamber, yemeğin zehirli olduğunu Arzu'dan öğrenince kurulan yer sofrasını tekmesiyle devirir. Sonra kalkıp tekrar dağa gitmeyi düşünür. Arzu, Kamber'e Daraz beylerinin olduğu köyde dayısının bulunduğunu hatırlatır ve Kamber'in gidip dayısından yardım istemesini, birlikte at ve adamları alıp kendisini kaçırmalarını söyler. Bunun üzerine Kamber, dağa gitmek yerine, Daraz beylerinin köyüne, dayılarından yardım istemeye gitmek için yola çıkar. Arzu'nun köyü ile Daraz beylerinin köyü arası, sekiz-on gün süren bir mesafedir. Kamber, bu yolu alıp Daraz beylerinin köyüne gider ve dayısını durumu anlatır. Dayısı, kırk atlı ile birlikte, üstün meziyetleri olan atını da Kamber'e verir. Kamber ve beraberinde kırk atlı, Arzu'nun köyüne yaklaşınca Arzu'nun cadı anası, atlıları görür. Bunun üzerine, bir plan daha devreye sokar. Çünkü Arzu ile Kamber'in yaptıkları konuşmaları duymuştur ve Kamber'in, Daraz beylerinden olan dayısı ile birlikte Arzu'yu kaçıracadığını bilmektedir. Hemen mezarlığın önünde bir ateş yakıp kazanları ateşin üzerine koyar, atlılar gelince dizlerini döverek ağlamaya başlar. Kamber ne olduğunu sorunca Arzu'nun anası, "Kamber, oğlum, sen gidince Arzu, gelmezsin diye senin ayrılığına dayanamadı ve öldü. Ben de bişi, bişirip helvasını dağıtacağım" der. Bunu duyan Kamber, düşer, bayılır. Ayılınca atlılara, "size zahmet verdim. Arzu'm ölmüş, artık yapacak bir şey yok. Siz gidin" diyerek atlıları yolcu eder. Kamber, perişan bir halde dağın yolunu tutar.

Kamber:

Bu aşkın elinden dağ başlarını

Gezdim amma bulamadım Arzu'mu

Avucuma döktüm gözyaşlarımı

Süzdüm amma bulamadım Arzu'mu

Al ıkarıp karaları giydiler
Hasretine dayanmadı dediler
Bişi yapıp helvasını yediler
Kızdım amma bulamadım Arzu'mu

Henüz girmemiş idi gençlik ağına
Arzu'm nasıl düştü ölüm ağına
Kamber dayanamaz ayrılığına
Üzdüm amma bulamadım Arzu'mu

Bülbül oldum mesken tuttum bu bağı
Kopardılar dalımdaki yaprağı
Ellerimle kabristanda toprağı
Kazdım amma bulamadım Arzu'mu

Kamber'im, terk ettim tüm unvanımı
Yolunda akıttım kızıl kanımı
Benim de alsınlar tatlı canımı
Bezdim amma bulamadım Arzu'mu

Arzu'suz dağlara sığmayan Kamber, kabristana gider; Arzu'ya ait bir mezar bulamaz.
Köye geri dönünce, Arzuların evinin önünden geçerken Arzu'nun kapıdan çıktığını görür.
Arzu ile bu şekilde karşılaşan Kamber, olanları ona şöyle anlatır:

Kamber:

Arzu senin zalim anan
Bana Arzu öldü dedi
Benden başka yoktur yanan

Bana Arzu öldü dedi

Arzu:

Seni Daraz'a yolladım

Kamber, ölmemişim sağım

Gelecek yolu kolladım

Kamber, ölmedim ölmedim

Kamber:

Kabristanda ateş yaktı

Bişi yaptı yağı aktı

Yemin etti yalan sıktı

Bana Arzu öldü dedi

Arzu:

Daha civan yaşındayım

Yerin göğün arşındayım

Ölmemişim karşıdayım

Kamber daha ben ölmedim

Kamber:

Kamber suç ona sorana

Bu güne kadar durana

Şükrolsun kavuşturana

Bana Arzu öldü dedi

Arzu:

Daraz beni bilmedi mi

Dayıların gelmedi mi

Arzu yüzün gülmedi mi

Kamber ölmedim ölmedim

Kamber:

Kırk atlıyla varır oldum

Anan ağlar görür oldum

Seni ona sorar oldum

Bana Arzu öldü dedi

Arzu, bu şekilde annesinin yalanını öğrenir. Kamber'e, "yarın toyum kurulacak beni gelin götürcekler. Ben, ancak Kamber'in atı, gelin atım olursa diye şart koşacağım. Böylelikle fırsat bulur kaçarsınız" diyerek onunla anlaşır.

Bu arada şehrin ileri gelen beyleri, Arzu ile Kamber'in aşklarına saygı duyarlar. Onların birbirlerinden ayrılmamaları için, Kamber'i yanlarına çağırırlar ve devreye gireceklerini söylerler. Fakat Kamber, düğünün bozulmasını istemez.

Düğün kurulur. Arzu gelin evinden çıkınca Kamber, ellerini kaldırıp ulu divana durur ve beddua eder. Bunun üzerine orda bulunan tüm atlar telef olur. Kiminin beli, kiminin ayağı kırılır, sadece Kamber'in atı sağlam kalır. Arzu'yu gelin götürcek ağa oğlu, mecburen Kamber'in atının gelin atı olmasına razı olur. Arzu, telli duvaklı bir şekilde Kamber'in atına bindirilir. Ancak at, Kamber'den başkasını yanına yaklaştırmaz. Arzu, ata biner ve Kamber de atın yularını tutup ırmağa doru yol alır. Birlikte uygun bir anda kaçmak için fırsat kollarlar ancak tüm toycuların gözü, Arzu ile Kamber'in üzerindedir. Bir ara Arzu, atı üzengi ile mahmuzlar. At, Kamber'in ayağına basar, Kamber'in ayağı kanar. Arzu, eğilip Kamber'e mendil uzatır ve atın yeleleri arasından Kamber'e bir öpücük verir. Kamber, bunun üzerine Arzu'ya şöyle seslenir:

Kamber:

Arzu dinle sözlerimi

Gelin olup gidiyorsun

Yaşlı koydum gözlerimi

Gelin olup gidiyorsun

Arzu:

Kamber duydum sözlerini

İstemedem gidiyorum

Al mendil sil gözlerini

İstemedem gidiyorum

Kamber:

Çarık çıktı ayağımdan

Kan süzöldü tırnağımdan

Buse verdin yanağımdan

Gelin olup gidiyorsun

Arzu:

Adulara bindirirler

Üstümüze güldürürler

Yoksa seni öldürürler

İstemedem gidiyorum

Kamber:

Hakka eyledim münacat
İsterse olmasın necat
Lafı güzafa ne hacet
Gelin olup gidiyorsun

Arzu:

Bana uzanırsa eli
Laf olsun konuşan dili
Kırılısın kanadı kolu
İstemedem gidiyorum

Kamber:

Kamber'i yaktın odlara
Yâr olup gittin yadlara
Bak telef olan atlara
Gelin olup gidiyorsun

Arzu:

Aşk yakar bizi odlara
Beni verdiler yadlara
Duvaklı bindim atlara
İstemedem gidiyorum

Nihayet, gelin alayı ırmağa varır. Kız tarafından gelin Arzu'yu yolcu edenler, geri dönmeye hazırlanırken ırmağın karşı tarafından da bir grup insan da gelinin ırmağı geçmesini beklemektedir. "Artık bundan öteye sevdiğimi götürmem doğru olmaz" diye düşünen Kamber, atın yularını bırakır. Irmağa giren atı, ırmağın azgın serin suları

sürükler. Gelin Arzu, attan düşer. Arzu suya düşünce başındaki duvağını, coşkun akan sular alıp götürür.

Kamber, Arzu'nun suya batıp çıktığını görünce Arzu'ya doğru koşmaya başlar ve dilinden şu sözler dökülür:

Kamber:

Yad ellere gelin oldu

El götürdü Arzu'm seni

Hazan değdi yaprak soldu

Gül götürdü Arzum seni

Söyle günahımız neydi

Aşkımıza nazar değdi

Talihine boyun eğdi

Hal götürdü Arzu'm seni

Olmadı derdim ilacı

Canımdan alırlar pacı

Konuştular acı acı

Dil götürdü Arzu'm seni

Ezelden bu bahtım kara

Açar yüreğimde yara

Arzuhal verdim ruzgara

Yel götürdü Arzu'm seni

Seven âşık uzak kaçmaz

Vuslat ile ara açmaz

Kervan geçmez kuşlar uçmaz

Yol götürdü Arzu'm seni

Suya kapıldı maralım

Allah'a ayandır halim

Bize zulüm eden zalim

Kul götürdü Arzu'm seni

Telli duvak akar gider

El dikilmiş bakar gider

Can bedenden çıkar gider

Sal götürdü Arzu'm seni

Kamber bıraktı yuları

Arzu'mun tutmaz kolları

Irmağın azgın suları

Sel götürdü Arzu'm seni

Arzu yavaş yavaş gözden kaybolduğu anda Kamber, kendini suya atar ve Arzu'yu bulur. Birbirlerine sarılırlar. "Bu dünyada kavuşamadık, ebedî âleme birlikte göçelim" derler. Arzu ile Kamber'i bulanlar, ırmağın azgın sularının, âşıkların birbirlerine sarılı bedenleri etrafında akıp bir adacık oluşturduğunu görürler. Her iki âşığın göğsünden, birer beyaz güvercin uçar. Onların aşklarına karşı çıkan Arzu'nun anası, Arzu ile Kamber'in birbirlerine sarılı bedenlerine dahi tahammül edemez, bedenleri ayırıp ortalarına girer ve Allah'tan ölüm diler. Bunun üzerine, oracıkta can verir.

Orada bulunanlar, üç mezarı aynı anda yaparlar. Arzu ile Kamber'in mezarlarında, birer kırmızı birer beyaz gül biter ancak Arzu'nun anasının gömüldüğü ve aralarında bulunan mezardan çatla dikenini biter. Arzu ile Kamber'in mezarlarından biten güller, birbirlerine doğru eğilirler fakat aradaki çatla dikenini, güllerin birbirlerine yaklaşmalarına izin vermez.

2.Ek

Sözlük

Civan: 1. Yakışıklı genç erkek veya güzel genç kadın, 2. Genç ve yakışıklı (<http://www.tdk.gov.tr>).

Laf-ı güzaf: Boş söz, boş lâkırdı (<https://www.seslisozluk.net>).

Münacat: esk. 1. Yakarış (<http://www.tdk.gov.tr>).

Necat: Kurtulma, kurtuluş (<http://www.osmanice.com>)

Od: esk. Ateş (<http://www.tdk.gov.tr>).

Yad: Yabancı (<http://www.tdk.gov.tr>).

Zayi:1. Kaybolma, yitme, 2.Kayıp, 3.Yok olmuş, elden çıkmış, mahvolmuş, 4.İşe yaramayan, yararsız, boş (<http://www.tdk.gov.tr>).

FİNANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazarlar, bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The authors declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
(This work is licensed under a Creative Commons Attribution Non Commercial 4.0 International